

SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik

Het SOK-Bestuur:

Susanne Hanssen	Voorzitter	043-3560244	<i>hanssen.susanne@gmail.com</i>
Rob Visser	Secretaris		<i>secretariaat@sok.nl</i>
Kevin Amendt	Alg. bestuurslid		<i>kevinamendt@gmail.com</i>
John Hageman	Alg. bestuurslid		<i>johnhageman45@gmail.com</i>
Johan Janssen	Alg. bestuurslid		
Patrick Semmeling	Alg. bestuurslid		<i>patrick.semmeling@ziggo.nl</i>

SOK-Ledenadministratie:

Ger Beckers, Via Regia 158C, 6217 JZ Maastricht, Tel.:0651058333 *pghbeckers@ziggo.nl*

SOK-adres Secretariaat:

Aalkeborg 50 6228 BT Maastricht *secretariaat@sok.nl*

Bestuur Stichting ir. D.C. van Schaik:

Joep Orbons	Voorzitter	043 - 3618793	<i>j.orbons@archeopro.nl</i>
Bram Borsboom	Penningmeester	043 - 367 05 17	<i>bramborsboom@home.nl</i>
Stefan Jerzykowski	Technische dienst		<i>s.j.a.jerzykowski@hotmail.com</i>
René Haemers	Secretaris		<i>rhaemers@gmail.com</i>

www.vanschaikstichting.nl *info@vanschaikstichting.nl*

Redactie SOK-Mededelingen:

Ton Breuls, Bovenstraat 28, B 3770 Kanne/Riemst, Tel.: +32 12 454 059 *tbreuls@telenet.be*

Redactie SOK-Info:

John Hageman, Op de Bannet 47, 6223 GD Itteren, Tel.: 043 - 364 54 19 *johnhageman45@gmail.com*
Frans Willems, Driekruisenstraat 104 b5 , 3700 Tongeren Tel.: +32470290709 *willemsfrans1@gmail.com*

De SOK op Internet:

www.sok.nl / facebook.com/SOKNHGL Webmaster: Patrick Semmeling *webmaster@sok.nl*

SOK-Avond:

SOK-Avonden worden iedere 2^e vrijdag in de maanden januari, maart, mei, juli, september en november gehouden in het Natuurhistorisch Museum Maastricht. Aanvang 19.30 uur.

Groeven SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik:

De SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik hebben diverse groeven in beheer of een collectieve vergunning voor een groeve. Informatie in verband met het bezoeken van deze groeven is te vinden op de laatste pagina van deze SOK-Info.

Nieuwe SOK - leden

Verwijderd ivm privacy-wet

Adres wijzigingen SOK - leden

Verwijderd ivm privacy-wet

Beste SOK-leden,

Susanne Hanssen, voorzitter SOK

We mogen de eerste SOK-avond van de 20er jaren gerust een succes noemen met zo'n 75 aanwezigen.

Het was een interessant programma, deze keer over het schuilplan in de 2 Wereldoorlog in de Zonneberg en het nieuwe stabiliteitsmeetsysteem in de Gemeentegrot.

Daarnaast lijkt het plan van het bestuur/denktank om meer contacten te leggen met andere berg gerelateerde organisaties, zoals Maastricht Underground, zijn vruchten af te werpen.

Betere contacten onderling zorgen voor een betere samenwerking en wederzijds begrip.

Uit deze samenwerking is o.a. het initiatief ontstaan voor de Underground Academy, die op 13 en 16 mei weer plaats zal vinden. Meer info hierover verderop in deze Info.

In het najaar zal de volgende theorie- en praktijkavond plaatsvinden, hierover later meer informatie.

Naast de komende SOK-avond heeft de SOK nog een aantal activiteiten op het programma staan voor de komende tijd.

Verderop in deze SOK-Info meer informatie over de data waarop de SOK-stand weer ergens ter plaatste is. Een uitnodiging aan alle SOK-leden om de stand eens mee te bemannen.

Uitgebreide kennis is niet nodig, enkele leden weten gezamenlijk genoeg om de vragen van bezoekers te beantwoorden. Verder zijn het altijd gezellige, nuttige en leerzame dagen.

Een heel bijzondere activiteit is de mogelijkheid om de Bemelerboschgroeve 1 te kunnen bezoeken op zaterdag 2 mei, met veel dank aan SOK-lid Johan de Jong die hier zijn contacten en energie voor ingezet heeft. Zie voor informatie verderop in deze Info.

De VSS organiseert, als beheerder van de vuursteenmijn, een demonstratie vuursteen- bewerken op 17 mei. De vorige keren bleken deze demonstraties een groot succes en ondertussen zijn er ook 2 vuursteenmijngidsen opgeleid tot vuursteenbewerker.

Behalve de demonstratie kan er hier zelf gehakt en gekapt worden en hebben ook kinderen de kans om hun eigen pijlpunt uit te hakken. Ook hierover meer in deze Info.

Tenslotte nog het goede nieuws over het vernieuwde SOK-reglement. Nadat het voor alle leden ter inzage aangeboden is en na de nodige weloverwogen aanpassingen is het reglement goedgekeurd door het AB van het NHGL, waarmee het nu definitief en officieel is. Het reglement is te vinden op de website: *www.SOK.nl*.

Programma komende SOK-avond 13 maart

Paul Pisters, gids in de Fluweelengrot, met wetenswaardigheden over deze groeve.

Kevin Amendt, over het nieuw ontdekte deel in de Grote Berg.

SOK-avond van 8 november 2019

Rob Visser

Om 19.30 opent de voorzitter de avond, met enkele mededelingen:

Afgemeld zijn: Johan Janssen, Hans Ogg, John Hageman, Alan Claessens, Ger Beckers en Ed de Groot

Ger Beckers heeft onlangs een workshop “Vleermuizen” gegeven, waardoor er een aantal tellers bijgekomen zijn. Wie alsnog of verder geïnformeerd wil worden kan zich bij Ger melden.

Kerstmarkt. Vorig jaar een groot succes. Het contact met de gemeente Valkenburg is hierdoor versterkt wat weer voordelen voor de SOK heeft. Wordt dit jaar herhaald. Patrick Semmeling heeft de coördinatie. Er zijn inmiddels voldoende SOK-vrijwilligers om de stand te bemensen.

Trou Loulou. De kans bestaat dat de groeve niet afgegraven wordt. Toch is besloten de groeve te inventariseren. De oproep voor vrijwilligers hiertoe heeft al diverse reacties opgeleverd. Er is veel mogelijk, dus volop gelegenheid voor onderzoek. Er wordt een coördinator aangesteld om het geheel in goede banen te leiden.

Het programma

Wim Kneepkens heeft tezamen met zijn zoon een pilot onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om gangen in het voormalige Slavantestelsel in virtual

reality te vangen. Het is een omvangrijke exercitie, maar levert indrukwekkende 3-D-beelden op van een deel van het gangenstelsel dat niet meer bestaat en inclusief talrijke opschriften uit het archief van Jan Spee. Op een vraag van Ton Breuls antwoordt Wim dat je met Virtual Reality een goed beeld krijgt van een niet meer bestaand gangenstelsel. Hij benadrukt dat het hier nog om een pilot gaat. Verdere mogelijkheden moeten nog geïnventariseerd worden.

Dan komt Joep Orbons met mededelingen vanuit de VSS. Het aantal inbraken neemt af, maar Joep roept niettemin op om alert te blijven op beschadigingen en dit te melden. De nieuwe Steunpilaar is bijna klaar. Dan volgt een verslag van een bezoek aan Polen waar een internationaal vuursteensymposium is gehouden. Een Oostenrijkse groep meldde de resultaten van een al langer lopend onderzoek naar chemische analyse van vuurstenen van verschillende plaatsen waaronder Rijckholt. Er blijken inderdaad verschillen in de chemische samenstelling. De resultaten worden nog gepubliceerd. Zelf heeft Joep een poster gepresenteerd over de archeologie van de vuursteenmijn te Rijckholt (“de moeder aller vuursteenmijnen”). Hij bezocht ter plaatse ook een vuursteenmijn. Opvallend hier was dat er bij de exploitatie geen pilaartjes het plafond ondersteunden maar dat dat gebeurde door opstapeling van en opvulling met restmateriaal. Op 13 oktober jl. heeft de VSS het beheer gekregen over de Kleine (of Nieuwe) Keel. Er is een nieuwe, stalen deur geplaatst + vleermuisingang (er is reeds één vleermuis gesignaleerd!). Het stelsel is door de NATO opgeruimd en schoon achtergelaten. Joep toont diverse foto’s van het stelsel, dat nog gekeurd wordt en vermoedelijk gereedkomt in het voorjaar van 2020.

Vervolgens houdt Kevin een lezing over de Caestertgroeve. Hij doet, samen met Peter, ontginningsonderzoek, met vaststelling van de ouderdom op verschillende plaatsen, die terugloopt tot ongeveer de 13^e of 14^e eeuw en zich uitstrekt tot de 17^e eeuw. Hij laat foto’s zien van dit onderzoek met werktuigsporen en opschriften en (soms heel kleine, nauwelijks waarneembare) ingekraste tekeningen en opschriften. Bij een volgende SOK-avond presenteert hij meer informatie over het “onderzoek naar de ontginning van een groeve”.

Tenslotte geeft Roland Bekendam een presentatie over opvullingen in onderaardse kalksteengroeven met een overzicht over stabiliteitsonderzoek, toegespitst op de “moeder aller kraters”: de instorting in de Luikerweg in 2003, het onderzoek hieromtrent en de opvulling met dämmer: een dun of dik vloeibare, cementgebonden stof (met geheime samenstelling). We worden geïnformeerd over de wijze van versterking van pilaren, waaronder beton of

betonsteen en spanbanden. Stalen kolommen, bogen en opvullingen om plafonds te ondersteunen, maar ook zwak materiaal als zand kan hiervoor gebruikt worden, dat dan tevens ook de pilaren verstevigt. Extensometers worden gebruikt om bewegingen te monitoren. Het was een boeiende en instructieve lezing.

Daarna sluit Susanne de avond af, die dan tot na het middernachtelijke uur informeel wordt voortgezet met geestrijk vocht in de kantine van het NHM.

SOK-avond van 10 januari 2020

Rob Visser

Susanne opende de avond met de wens voor een voorspoedig 2020. Ze merkt op dat er een grote opkomst is. De zaal is geheel gevuld en er zijn meerdere VVV-gidsen aanwezig. John Hageman, Frans Willems en Jos Cobben hebben zich afgemeld.

De SOK-bijdrage aan de Valkenburgse kerstmarkt is zonder problemen verlopen en het onderzoek naar de groeve Trou Loulou gaat dit jaar beginnen.

Hans Ogg heeft tijdschriften van Oud-Sint Pieter bij zich en meldt de verjaardag van Henri Ceha, die de respectabele leeftijd van 92 jaren heeft behaald.

Joep Orbons vraagt aandacht voor de opvolging van Jan van de Ven als coördinator van de Vuursteenmijngidsen. Hij doet een beroep op de leden om zich hiervoor aan te melden.

Tenslotte meldt Susanne dat er nog folders, vlaggetjes en andere voorwerpen zijn van de voormalige Aquariumgrotten en dat die voor iedereen ter beschikking zijn.

Er zijn deze avond 2 gastsprekers: mevrouw Bartels-Koene, de dochter van de architect en coördinator van het Evacuatieplan Henri Koene en Edo

Noordermeer van Fugro die zal vertellen over “Glasvezelmonitoring in de mergelgroeven van Valkenburg”.

Mevrouw Bartels heeft na het overlijden van haar vader in 1995 zijn archief bewerkt om het overzichtelijk te maken voor haar familie. Desgevraagd was ze bereid om dit verhaal ook voor de SOK te presenteren. Na algemene opmerkingen over mergel, Maastrichtse schuilplaatsen, grotten en exploitatie van de Sint Pietersberg waaronder het in gereedheid brengen van de grotten als schuilplaats voor personen en kunstschaten, vertelt ze dat haar vader een kunstwerk heeft aangebracht dicht bij de plaats waar zijn vriend Jacques van Jole op 19 oktober 1943 “aan een hartverlamming” overleed tijdens een actie waarbij ze probeerden een radiotoestel onder mergelblokken van een instorting te verbergen. Op 24 januari 1944 kreeg hij het toezicht op het ondergrondse systeem en het Evacuatieplan. Het is Evacuatieplan genoemd omdat de ingang te ver van de bewoonde wereld lag om te spreken van “schuilkelder”. Ir D.C. van Schaik was hierbij de technisch adviseur. Het plan was bedoeld voor de inwoners van Sint-Pieter en de beide Maasoeveren met een totaal van 30.000 mensen. Ook waren er diverse schippers en hun familie die van de schuilgelegenheid gebruik gemaakt hebben. Later werd nog een ziekenhuis voor 400 patiënten (met apotheek) gepland op de plaats van de huidige champignonkwekerij Ronda, waarbij de afdeling psychiatrie was gesitueerd aan de zuidelijke kant van het Padvindersgat. Er was vooral zorg en onzekerheid of in het systeem voldoende zuurstof was voor zoveel mensen en men hield rekening met mogelijke bewusteloosheid en paniek onder de mensen. Men besloot om door middel van 2 grote ventilatoren, die bij een ingang waren geplaatst, enige overdruk te creëren. Er was 25 kilometer (zwakstroom)verlichting aangebracht en er was een noodaggregaat. Er waren 2500 luidsprekers om communicatie mogelijk te maken met een “studio” op de plaats die tegenwoordig “de radiocel” wordt genoemd. Er waren 5 “dubbele ovens” gepland, waarvan er 3 gerealiseerd zijn. Er was proviand en er waren voorraden opgeslagen in de berg, maar dat bleef afgesloten zolang de Evacuatie niet officieel afgekondigd was. Pas 5 dagen voor de bevrijding werd toestemming gegeven om brood te bakken. Er werden 30.000 broden per dag gebakken. Bij de broodovens werd een kindje geboren, Frits Bekx. Het

verloop van de bevalling kon via de luidsprekers gevolgd worden. Er werden diverse functionele ruimten afgescheiden, waaronder ruimten voor de circa 100 gidsen die nodig waren om de mensen naar hun vak te brengen. De familie Koene heeft overigens nooit gebruik gemaakt van de schuilplaats in de Sint Pietersberg. Mevrouw Bartels vertelt nog over diverse illustere personen onder de schuilers, zoals vlooien-Sjeng en een hoer, die ondergronds haar bedrijf gewoon voortzette. Meneer pastoor, die eens poolshoogte achter de gordijnen nam, werd door haar teruggestuurd met de opmerking dat hij gewoon zijn beurt moest afwachten. Uiteindelijk hebben 12.000 mensen gedurende 4 dagen voorafgaand aan de bevrijding op 14 september 1944 in de berg onderdak en beschutting gevonden. Artsen en officiële personen waren er niet omdat de evacuatie nooit officieel is geweest. Tenslotte meldde mevrouw Bartels nog dat haar vader een introverte en weinig spraakzame persoon was, maar ze mocht als kind wel regelmatig met hem mee de berg in.

Max Wijnen meldt nog dat op de dag van de bevrijding een artillerie-eenheid van de Amerikanen bij Gronsveld was. Zij zagen “een lint van mensen” uit de St. Pietersberg komen, die aanvankelijk werden aangezien als “Germans”. Er was één officier die de werkelijkheid inzag en riep: “Don’t shoot”. Daarmee is waarschijnlijk een ramp voorkomen.

Jacques Huinck voegt nog toe dat mensen soms op de hoogte werden gesteld van het weer buiten. Bij goed weer konden ze in groepjes en met een gids naar buiten gaan.

Na de pauze vervolgt Edo Noordermeer van Fugro (een Nederlands bedrijf dat gegevens over het aardoppervlak en de bodem verzamelt en interpreteert) de avond met een lezing over het permanente meetsysteem dat in opdracht van de Gemeente Valkenburg en in samenwerking met Roland Bekendam, die o.m. de meetpunten heeft geadviseerd, is aangebracht in de Gemeentegrot en de Sibbergroeve.

Hij vangt de lezing aan met een overzicht over drukveranderingen na het ontstaan van de gangen. Voor het daaropvolgend risico op instabiliteit zijn 3 factoren van belang: druk- toename waardoor verticale scheurvorming en afkalving van pilaren, met in extreme situaties zandlopervormige pilaren.

Voorts kunnen er mergelbrokken uit het plafond komen en tenslotte is er de aanwezigheid van aardpijpen. Men kan een dergelijk veranderde en verzwakte pilaar versterken door bekleding met gemetselde stenen; het plafond kan gestut worden en gangen kunnen opgevuld worden om instortingen te voorkomen. Drukfenomenen kunnen in het laboratorium gesimuleerd en daarmee bestudeerd worden. Daarmee kan de draagkracht van een pilaar vastgesteld worden. Hij beschrijft het z.g. “kruipeffect”. Dit is voortgaande en (mogelijke versnelling van) vervorming van pilaren bij gelijkblijvende druk. Hij benadrukt het belang hiervan als voorspellende waarde voor toekomstige instortingen. Het gaat hier dus om preventie van instortingen. Dit belang zag de Gemeente Valkenburg ook in, vooral met het oog op de veiligheid van de grote aantallen bezoekers van de grotten en het behoud van het aanwezige culturele erfgoed. De Gemeente heeft, mede in verband met druk vanuit de Provincie, een project gestart om “real time” inzicht te krijgen in (toenemende) instabiliteit in de Gemeentegrot en Sibbergroeve. De uitvoering van dit project is uitbesteed aan Fugro. Het komt erop neer dat elke 10 seconden de afstand wordt gemeten tussen het plafond en een vast punt op de mergelwand, vlak bij de vloer. Met behulp van zeer gevoelige apparatuur kan een verandering van duizendsten van millimeters per jaar gemeten worden. Hierdoor is het ook van belang om de temperatuur te monitoren in verband met mogelijke uitzetting of inkrimping van mergel en instrumenten. Dit allemaal is nooit eerder uitgevoerd en er moet dus nog ervaring worden opgebouwd. Vanwege de hoge vochtigheid en inwerking hiervan op de instrumenten moest met de keuze van materialen rekening worden gehouden. Noodgedwongen moest nogal eens geïmproviseerd worden. De opdracht van de Gemeente was dat er 0,03 mm verplaatsing gemeten moest kunnen worden op diverse plaatsen in de 2 stelsels en het systeem moest tenminste 10 jaren operationeel zijn. Logistiek was dat een probleem, want het moest zo onopvallend mogelijk geplaatst worden. Zo moesten kabels in de mergel worden ingefreesd en speciale metalen moesten worden gebruikt in verband met roestvorming. Ook was er geen communicatie mogelijk met de installatieteams tijdens de werkzaamheden. Tegelijkertijd was er het vleermuizenprobleem. In verband met de winterslaap kon alleen van mei tot augustus worden gewerkt.

De uiteindelijke oplossing bleek monitoring met glasvezels te zijn. Hiermee zijn nauwkeurige en continue metingen om de 10 seconden mogelijk. Er zijn geen elektronische componenten, behoudens een meetapparaat bij de uitgang. Er is geen geluid(shinder) en het is duurzaam. De kabellengtes zijn beperkt en

ze kunnen goed weggewerkt worden. De essentie van het systeem is dat een glasvezel onder enige spanning tussen twee vaste punten (plafond en bij de vloer) wordt bevestigd. Er wordt licht door gezonden en als de glasvezellengte door (minimale) afstandsverandering tussen de 2 vaste punten wordt gewijzigd (en daarmee de geringe spanning van de glasvezel) dan verandert de golflengte van het teruggekaatste licht en dat wordt gemeten. De gegevens worden naar “de cloud” doorgegeven en opgeslagen en kunnen vervolgens via een webbrowser worden bekeken en geïnterpreteerd, zowel door Fugro medewerkers in Leidschendam als door de gemeente vanuit het gemeentehuis. Wanneer er van tevoren ingestelde grenswaarden voor ”kruip” snelheid worden overschreden, wordt de gemeente automatisch gewaarschuwd. Het project is gestart in oktober 2019 en momenteel worden de binnenkomende meetgegevens geanalyseerd en de verschillende effecten die in de data zichtbaar zijn geïnterpreteerd.

SOK/VSS-stand activiteiten 2020

Kevin Amendt

Voor komend jaar staan een aantal evenementen op de planning voor de gezamenlijke informatiestand van de Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven en de Van Schaik Stichting (SOK/VSS-stand). Wil je meehelpen en de bezoekers van alles vertellen over bijvoorbeeld mergel, mergelgroeven, vleermuizen, berglopen, de SOK en de VSS?

We hebben materiaal om te tonen, maar als je wilt kun je ook zelf iets meenemen om te laten zien. Denk aan blokbrekers gereedschap, een vondst uit een groeve, een Petromax of carbidlamp, fossielen en dergelijke. In de meeste gevallen is het een gezellige dag vol met mergelverhalen, leuke gesprekken en contacten!

22 maart is Lammetjesdag bij hoeve Lichtenberg op de Sint Pietersberg. De Lammetjesdag wordt georganiseerd door Natuurmonumenten. Bezoekers kunnen tegen een kleine vergoeding meedoen aan activiteiten en de schapen en lammetjes bezoeken in de stallen. Op de binnenplaats staan wij met de stand om informatie te geven over mergelgroeven en alles wat daarbij hoort. Immers al staande op de binnenplaats van hoeve Lichtenberg liggen de gangenstelsels letterlijk onder je voeten!

2 en 3 mei is een bezoek aan de Bemelerboschgroeve 1 en omgeving georganiseerd door SOK-lid Johan de Jong en de eigenaren Frank en Annemiek (zie voor meer info elders in deze SOK-Info). Op de zaterdag kunnen leden van het berglopersforum, SOK-leden en medewerkers van de Van Schaikstichting een deel van het terrein en de groeve bezoeken. Op zondag worden inwoners van Bemelen en leden van de Vogelwerkgroep Bemelen verwelkomd. Op beide dagen is de SOK/VSS-stand aanwezig.

17 mei is bij Café Riekelt in Ryckholt een demonstratie vuursteen bewerken. Deze activiteit wordt georganiseerd door de Van Schaikstichting, de beheerder van de vuursteenmijn Ryckholt. De laatste twee jaar zijn enkele gidsen, waaronder ook enkele SOK-leden, opgeleid tot vuursteenbewerkers. De gidsen laten daar aan het publiek zien hoe vuursteenbewerking gaat en hoe prehistorische mensen leefden en vuursteen gebruikten. Bezoekers, met name kinderen, worden uitgenodigd om zelf met vuursteen aan de slag te gaan. Ook willen we aandacht aan mergel en groeven besteden via de SOK/VSS-stand.

Wil je meedoen bij de stand of heb je vragen, stuur een mail aan Kevin Amendt (kevin.amendt@sok.nl). Kun je niet de hele dag aanwezig zijn dan is een dagdeel ook prima. Stand activiteiten die later in het jaar plaatsvinden worden te zijner tijd in de SOK-Info vermeld.

Meer informatie:

22 maart

Locatie: Lichtenbergweg 2 (Hoeve Lichtenberg op de Sint Pietersberg) te Maastricht.

Parkeren: Bijvoorbeeld bij Casino Slavante of onderaan de berg bij AINSI gebouw.

Opbouwen tussen 9.30 en 11 uur. Bezoekers zijn aanwezig van 11 tot 16 uur.

Aansluitend opruimen.

2 en 3 mei

Locatie: Oude Akerstraat 58 te Bemelen.

Parkeren: Er zijn diverse maar beperkte parkeergelegenheden in het dorp.

Opbouwen zaterdagmorgen/begin middag. Bezoekers zijn beide dagen aanwezig van 14.30 tot 17.30 uur. Zondag aansluitend afbreken/opruimen.

17 mei

Locatie en parkeren: Op de parkeerplaats tegenover Rijksweg 184 (Café Riekelt) te Ryckholt-Gronsveld.

Opbouwen tussen 12 en 13 uur. Bezoekers zijn aanwezig van 13 tot 17 uur.

Afbreken/opruimen na 17 uur.

Rectificatie

Hans Ogg

In de laatste SOK-Mededelingen staat een artikel over de instortingen in de Muizenberg. Dat artikel komt voort uit een inventarisatieonderzoek dat Frans Willems en ik enige jaren geleden opstartten en waaraan ook Patrick Semmeling later een bijdrage heeft geleverd.

Tijdens die inventarisatie heeft Frans veel foto's gemaakt, waarbij ik als assistent fungeerde. Bijna alle foto's die ik gebruik zijn dus door Frans gemaakt en dat had ik ook moeten vermelden bij het artikel. Dat is niet gebeurd, waarvoor excuses. Immers: ere wie ere toekomt.

Beste SOK leden

Wim Kneepkens

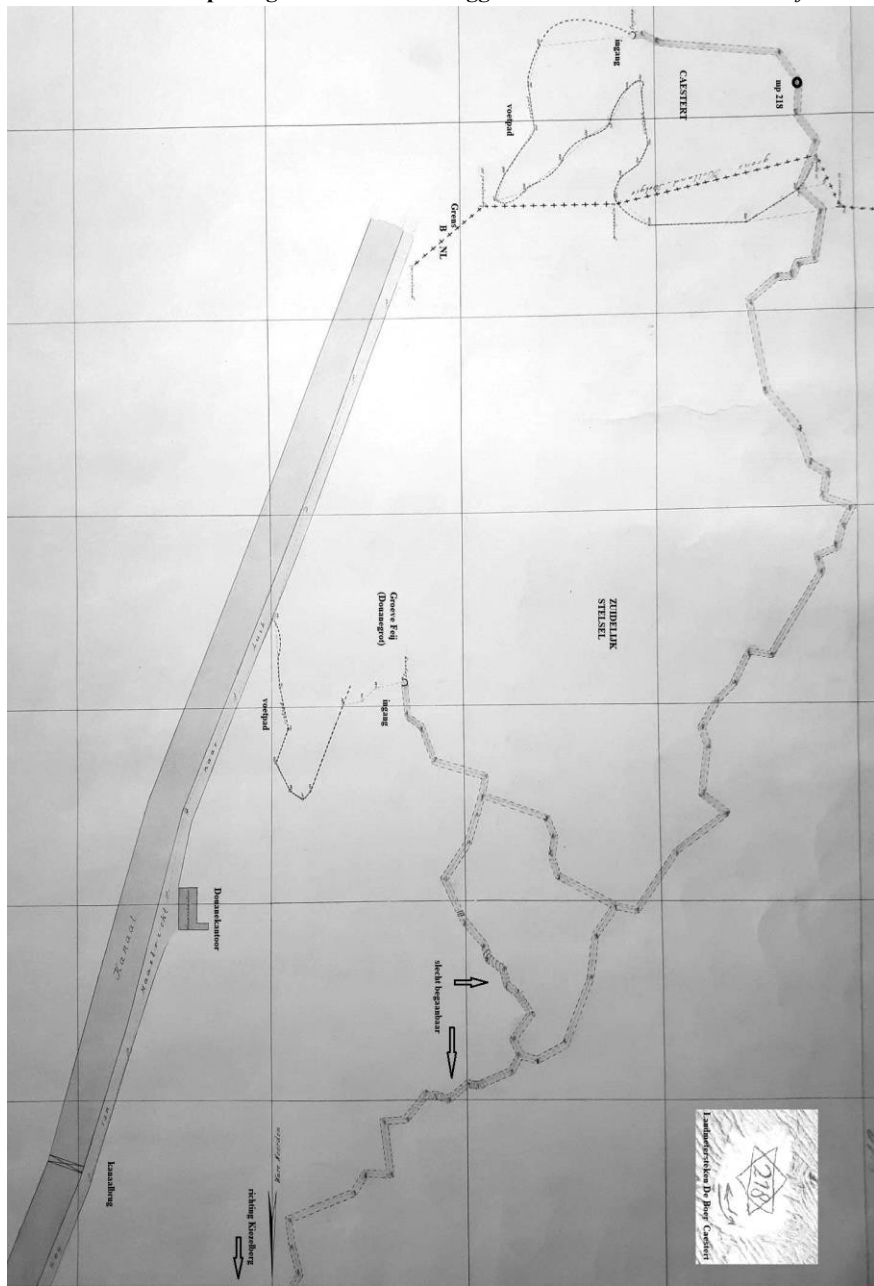
Op verzoek van diverse aanwezigen op de SOK- avond van 8 november jl. hier de QR code van een virtuele wandeling door een deel van vak F15 (indexering Jan Spee) Slavante:

Voor diegene die geen QR scanner (app) op hun toestel hebben, ook nog de YouTube link:

https://youtu.be/T0KIJ-ug0bk?fbclid=IwAR3CiLaRkr54f0naI78XvDcGv a3VCfuiG8jEUqv5Qh_H5iQYzEW_KDqSBjQ

Een toevalsvondst: plattegrond St.Pietersberggroeve III *Rob Habets, Carlo Sijben*

Oude vondsten voor collectie of expositie?

Ed de Grood

Iemand in Zussen heeft mij gevraagd of er belangstelling is voor zeven emmers oud roest. Het gaat om allerlei voorwerpen, vooral van ijzer, die de man heeft verzameld bij het leeghalen van een oude schacht in de Grote Berg. Niets van waarde, geen antiek. Maar alledaagse gebruiksvoorwerpen of resten daarvan, die (vanaf de jaren '50?) in die schacht werden gegooid. Wellicht nog interessant voor een verzamelaar, of om een rol te laten spelen bij een expositie.

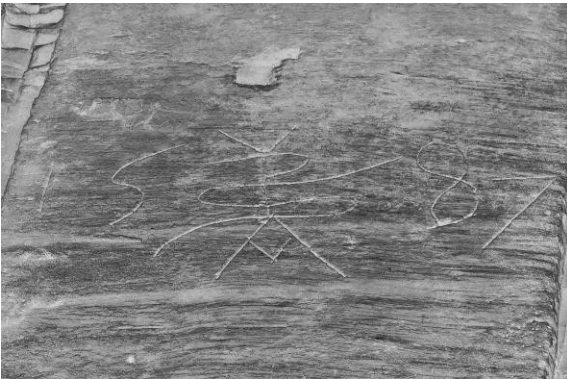
Gratis af te halen. Leg contact via de mail: gubollen@gmail.com

Peter Stas

Ger Goessens

Ik dacht dat ik alle opschriften, inkrassingen en kriebels van Pieter Stas de Jongere in de Zonneberg ondertussen wel kende.

Laatst liep ik in de Zonneberg weer eens te dwalen, schijnend langs de wanden en plafonds.

Tot ik, hoog op de wand, iets vaag zag. Waren het gewoon krassen of iets meer? (mijn bril niet bij me).

Ik heb toen met mijn telefoon op de krassen ingezoomd.

Tot mijn verbazing zag ik dat dit een inkrassing van Stas was. Met monogram en het jaartal 1587.

Kent iemand anders deze Stas al? Ben ik de eerste die deze Stas zag? Ik hoor het graag.

Potjeslatijn

Rob Heckers

Aangezien de lezers van dit blad zich allemaal zien als onderzoeker, heb ik hier iets leuks.

Helemaal achterin de Caestertgroeve, op zo ongeveer de laatste pilaar, staat het bekende opschrift *etis nepis potentis negro te*. Elke bergloper kent dit potjeslatijn van de bovenste plank en een grote pot wel. Dit opschrift is aangebracht in rood krijt, maar over de ouderdom is weinig te zeggen. Ook in een paar andere groeven komt dit opschrift voor; er bestaat zelfs een Engelse versie van. Allemaal kopieën van het origineel.

Veel minder bekend, en misschien wel vele malen briljanter en humoristischer, is een soortgelijk opschrift in de Jezüietenberg. Vlak naast de bekende wachters van Sargon, de zogenaamde Kerubs (Kerubs zijn mythologische dieren die uit twee of meer dieren bestaan; in dit geval stieren met adelaarsvleugels) staat een ode aan de Assyrische koning Sargon.

De tekst luidt als volgt: “*Sargon ad liveras percus assure aucur quies.*” Aangezien de Jezüieten uiteraard de Latijnse taal machtig waren was dit natuurlijk een kolfje naar hun hand en het bewijs dat humor hun niet vreemd was. Ik laat het verder over aan de lezer om uit te vinden wat er nu precies staat. Wie het weet mag het zeggen.

Grottekeningen van grotbewoners

Bregtje Groenendijk

Het zijn misschien niet de grotten van Lascaux, maar deze vleermuis in Sibbe heeft toch een indrukwekkende poging gedaan om zelf grottenkunst te maken. In een heel klein zwartgeblakerd gangetje met aan het einde een moeilijk bereikbaar kamertje, waar Marieke Huijben nog even inkroop, bleken overal sporen te zitten. En als kroon op het werk een prachtige “handafdruk”, die natuurlijk eigenlijk een pootafdruk is.

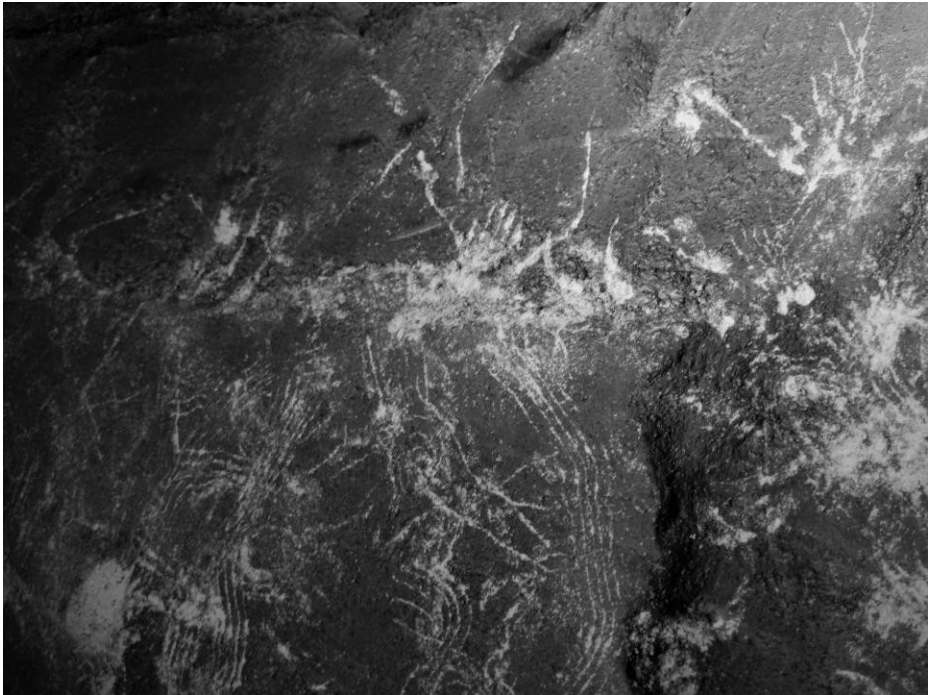
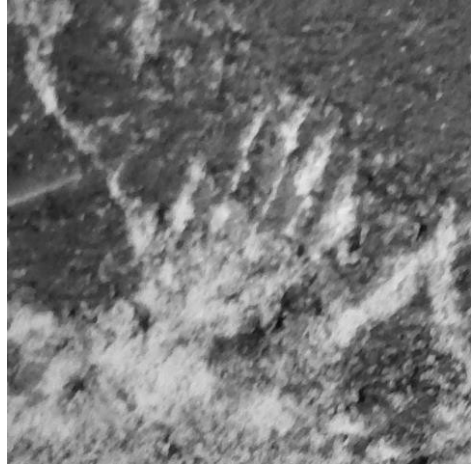
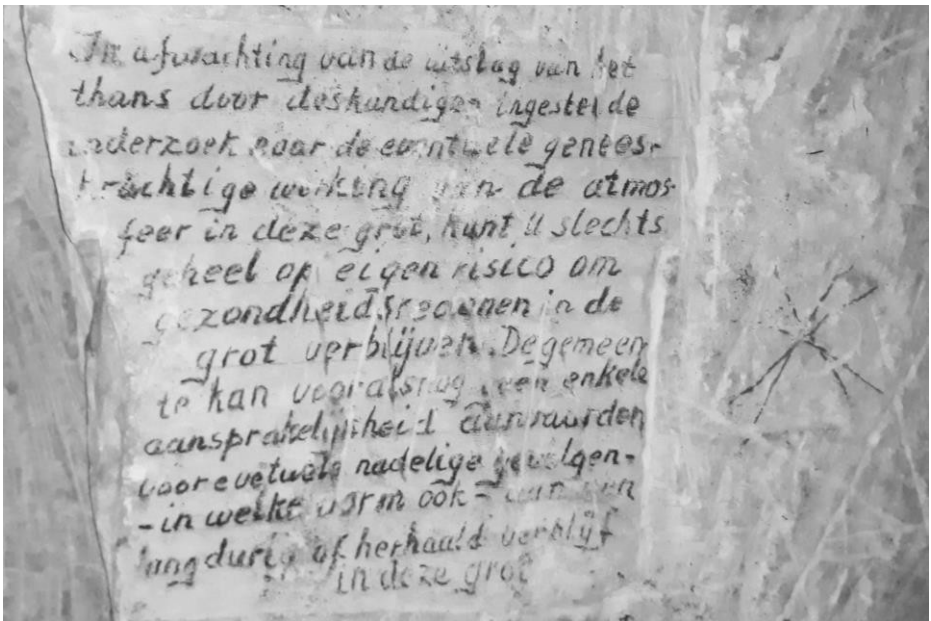

Foto: Red. WF - Pirpagnet

Bijzonder opschrift

John Caris

Eenieder die wel eens door een mergelgroeve dwaalt en zijn of haar ogen de kost geeft komt ze tegen: bijzondere opschriften. Een opschrift dat de aanschouwer bezighoudt. Ook wanneer deze de groeve al verlaten heeft. Het opschrift dat intrigeert, ontroert, de nieuwsgierigheid prikkelt, verbaast, doet glimlachen of om een andere reden de moeite waard is.

In deze reeks staat in elke SOK-Info een bijzonder opschrift in de belangstelling. Het leuke aan deze reeks: iedereen kan meedoen want iedereen kent wel een bijzonder opschrift. Alles mag, er zijn geen regels. Een klein stukje tekst met een foto kunnen aan de redactie van de SOK-Info gemaild worden.

Geneeskrachtige grot

Op verzoek van de Gemeente Valkenburg aan de Geul heeft de SOK, samen met de VSS, een stand ingericht in de Gemeentegrot. Deze infostand werd op

weekends door vrijwilligers van de SOK bemand gedurende de kerstmarkt. Tijdens een van deze dagen mocht ik deze stand bemannen, samen met Rob Visser en Gerard Majoor. Op een gegeven moment, onderweg naar de uiterst belangrijke koffiekraam, viel mijn oog op een opvallend opschrift. De tekst staat hierbeneden.

“In afwachting van de uitslag van het thans door deskundigen ingesteld onderzoek naar de eventuele geneeskrachtige werking van de atmosfeer in deze grot, kunt u slechts geheel op eigen risico om gezondheidsredenen in de grot verblijven. De gemeente kan vooralsnog geen enkele aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele nadelige gevolgen -in welke vorm ook- van een langdurig verblijf of herhaaldelijk verblijf in deze grot.”

Dit schreeuwde om nader onderzoek! Immers, de tekst spreekt van een onderzoek dat kennelijk gaande is, terwijl de mogelijkheid bestaat in de grot te verblijven. Er staat geen jaartal bij.

Gelukkig geeft het wonder van het wereldwijde web toegang tot een omvangrijk krantenarchief dat voldoende informatie geeft over de achtergrond van dit opschrift. Veel kranten pikten destijds dit nieuws op en publiceerden ongeveer dezelfde artikelen. Daarom in chronologische volgorde een selectie van krantenberichten:

De Waarheid 14 mei 1960 - Een Antwerpse toeriste die aan astma leed bespeurde, tot haar eigen verrassing, tijdens een bezoek in 1958 verbetering in haar toestand. Gedurende dertig opeenvolgende dagen kwam zij steeds terug om een uur in de Gemeentegrot te verblijven. Haar ervaring deelde zij met het gemeentebestuur Valkenburg-Houthem. De vrouw die anoniem is gebleven heeft nogal wat teweeg gebracht. De gemeente trok namelijk twintigduizend gulden uit, destijds een behoorlijk bedrag, voor onderzoek. Het onderzoek zou onder leiding van twee professoren van de universiteiten Groningen en Utrecht door TNO uitgevoerd worden. Een deel van de onkosten zijn de reis en het verblijf in Valkenburg gedurende 42 dagen van 30 astmapatiënten.

Het Parool 17 september 1960 - Een selectie van dertig astmapatiënten uit Groningen, Utrecht en Limburg arriveerden op 16 september in Valkenburg. De patiënten zouden bij wijze van experiment gedurende 42 dagen de berg bezoeken. De patiënten zullen dagelijks een uur door de gemeentegrot wandelen of een boek lezen.

Leidse Courant 24 september 1960 - Deze krant maakt melding van de gereserveerde houding van de gemeente aangaande de gezondheidsclaims van patiënten die zichzelf genezen verklaarden na bezoeken aan de berg. De professoren van Utrecht en Groningen verwachtten daarentegen een positief resultaat vanwege het gunstige klimaat in de berg. Na deze groep zal een tweede groep aan hetzelfde experiment deelnemen onder medisch toezicht en dagelijkse controle. Daarna zullen zij een jaar gevolgd worden.

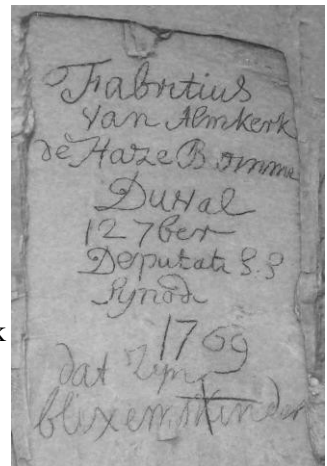
De Maasbode 20 maart 1962 – Naar aanleiding van een persconferentie weet de Maasbode te melden dat het verblijf van de astmapatiënten niet tot een positief resultaat heeft geleid. Sterker nog, het veelvuldige verblijf in de berg heeft zelfs een negatieve uitwerking gehad op het functioneren van de longen! Aldus de Maasbode die een artikel in het Medisch Tijdschrift citeerde. Voor de gemeente is daarmee de kous af. Burgemeester Breekpot wil astmapatiënten niet de toegang tot de gemeentegrot ontzeggen maar wijst op de resultaten van het onderzoek en op de eigen verantwoordelijkheid van de patiënten.

Het opschrift moet dus gedateerd worden tussen voorjaar 1960 en voorjaar 1962, toen het onderzoek nog gaande was. Ook vandaag de dag wordt nogal eens beweerd dat het ondergrondse klimaat erg gunstig zou zijn voor astmapatiënten. Het onderzoek heeft dus aangetoond dat dit niet zo is. De bron van dit veelgehoorde broodje aap is bij deze dus bekend!

Fabricius, heer van Almkerk.

Marcel Tonnaer

In Zonneberg, onderweg vanaf de “Van Houten” illustratie richting museum passeer je aan de rechterkant dit opschrift, dat mij altijd heeft geïntrigeerd. Waarom zou deze Deputatie van het Gereformeerd Genootschap op 7 september 1769 hier dit opschrift hebben achtergelaten, letterlijk in het hol van de (katholieke) leeuw, waarop met de daaronder staande kreet “ dat zijn blixemskinder” gereageerd is! Een grotere

MAANDELYKKE
 UITTREKSELS
 OF
BOEKZAAL
 DER GELEERDE
WAERELD.
 JANUARY 1769.
 HONDERD
 EN
 NEGENDE DEEL.

TE AMSTERDAM,
 By DIRK ONDER DE LINDEN EN ZONN,
 Bybel- en Boekverkopers, in de Kalverstraat,
 over de Nieuwe-zyds Kapel, 1769.
 Met Privilegie van Hunne Ed. Groot Mog. de
 Heeren Staaten van Holland en Westvriesland.

Maandelyke
 uittreksels
 te s. Maer.

verwensing kon je in die dagen niet krijgen. Het antwoord heb ik gevonden in de “Boekzaal der Geleerde Wereld” uitgave 1769 op pagina 716 t/m 719. Op zoek naar een Synode in dat jaar kwam ik uit bij de Waalse Gereformeerde Kerk waarin van 7 tot en met 13 september een synode is gehouden. De naam Fabritius van Almkerk is verkeerd geschreven, want de correcte naam is Fabricius en niet Fabritius. Ik vermoed dat ook gezien de structuur en de gelijkvormigheid van het opschrift de namen niet door de personen achter die namen zijn opgeschreven, maar door een geoefende

hand die dit vaker gedaan heeft.

De synode heeft geduurd tot 13 september 1769 en de volgende heren hebben als predikant deelgenomen aan deze synode: Albert Fabricius, Heere van Almkerk, ouderling te Haarlem, Hubrecht de Haze Bomme, ouderling te Middelburg en Samuel Duval, ouderling te Gouda.

Ze zullen misschien ook nieuwsgierig zijn geworden door de vondst van “le grand animal fossil de Maestricht” van 2 jaar daarvoor en op de voorlaatste dag van de synode een bezoek aan de grot hebben gebracht.

Bron: Maandelykse Uittreksels of Boekzaal der Geleerde Waereld, December 1769, Kon. Bibliotheek 's-Gravenhage.

Juffrouw Louise

Marcel Tonnaer

Vanaf het begin bij de opleiding tot gids Zonneberg was ik getriggerd door het opschrift dat begint met “Juffrouw Louise” (foto). Het is gesitueerd tussen “Van Houten” en de tweede pompenkamer. Onderaan het lijstje van namen staat een verwijzing dat deze mensen mogelijk uit Staphorst zijn gekomen. Maar wat was voor hen de reden om naar Maastricht te komen? Vanuit Staphorst met de reiskoets, een oncomfortabele reis langs velden, door bossen, venen enz. naar het katholieke Maastricht? Als je gaat zoeken via Google kom je natuurlijk met de zoekterm Juffrouw Louise niet ver. Ook de naam eronder “D. van de Wijnperle prof” eindigt op dood spoor. Vervolgens heb ik alle namen ingevoerd en bij Bachiene kwamen er verwijzingen via “De Illustere School te Maastricht”, maar wat is de Illustere School? Kort gezegd is dit een opleiding tot gereformeerd predikant. Aan de “Illustere School” (academie) zijn hoogleraren in verschillende vakgebieden als natuurkunde en sterrenkunde verbonden. Sommigen zijn daarnaast als predikant verbonden aan de Waalse Kerk. Of de titel “hoogleraar” in die tijd dezelfde betekenis had als momenteel kan ik niet beoordelen, maar veel van de namen die op de lijst voorkomen zijn prominente personen die in heel Nederland verbonden zijn aan tal van Protestantse academies en die wetenschappelijke bijdragen op het hoogste niveau hebben gepubliceerd.

Illustere School

In het algemeen kan gesteld worden dat de “Illustere School” te Maastricht de opleiding tot gereformeerd predikant verzorgde. Hieraan werd een beperkte waarde toegekend, omdat deze opleiding niet in de tot de Republiek behorende “Illustere Scholen” viel. Bij de inval van de Fransen in 1794 is deze opleiding weggevallen. Van de “Illustere School” van Maastricht is heel weinig bekend, in tegenstelling tot de “Illustere Scholen” in bijvoorbeeld ’s-Hertogenbosch en Breda. De oraties werden in het koor van de St. Janskerk gehouden en de colleges werden waarschijnlijk gegeven in het gebouw van de Gereformeerde Latijnse School die in een deel van de Kapoenstraat gelegen was, tegenwoordig de St. Jacobsstraat geheten. Door de beschietingen bij de belegering door de Fransen is het gebouw zwaar beschadigd geraakt en zijn de colleges waarschijnlijk voorgoed gestaakt.

Boekzaal der Geleerdheid

Justus Kowale
D. Vande Wimpoffe prof.
H. Triens
S. Vande Wimpoffe
D. Vande Wimpoffe
W. H. Bachtene Prof.
G. G. Bachtene
J. Bachtene
A. G. Peltora
J. W. Peltora
W. G. Peltora
D. 11 July 1772
Memoriet
W. G. Peltora
Denken 1772

De “Boekzaal der Geleerde Waereld” is een zeer uitgebreid jaarlijks periodiek, dat per editie uit meer dan 800 pagina’s bestaat en dat onder auspiciën van de Gereformeerde Kerk wordt uitgegeven. Hierin worden de gebeurtenissen van het afgelopen jaar van de gehele Gereformeerde gemeenschap van Nederland (Republiek) weergegeven, waaronder ook de “Waalsche Kerk” te Maastricht valt. Uit beide boekwerken heb ik onderstaand overzicht kunnen samenstellen en de conclusie dat het gezelschap, dat op het blok staat vermeld, uit Staphorst zou komen is dus niet juist.

De namen die op dit blok zijn geschreven corresponderen niet altijd met de namen die ik in de literatuur heb gevonden. De naam direct onder die van Juffrouw Louise:

D. van de Wijnpersse, staat D voor Dyonisius. Dyonisius (1724-1808) was predikant en hoogleraar theologie, astrologie en letterkunde aan de Illustere School te Leiden en Groningen, waar hij ook Rector-magnificus geweest is, evenals “Fabritius” dat vermeld staat bij het opschrift met namen ter rechterzijde.

A.D. Thiens, staat voor Anna Diderica Thiens, echtgenote van D. van de Wijnpersse.

S.J. van de Wijnpersse, staat voor Samuel Joannes van de Wijnpersse (1759-1842), zoon van Dyonisius en Anna Diderica Thiens. Hij was eveneens hoogleraar.

W.A. Bachiene Prof, staat voor Willem Albert Bachiene (1712-1783). Hij was hoogleraar theologie, astrologie en geografie en was ten tijde van dit bezoek predikant van de Waalsche Kerk. Hij sprak zijn inaugurale rede uit op 4 november 1764.

G.G. Bachiene, staat voor George Godfried Bachiene, overleden in 1778. Hij was de zoon van W.A. Bachiene.

J.H. Bachiene, staat voor Jan Hendrik Bachiene, eveneens zoon van W.A. Bachiene. Hij promoveerde in de geneeskunde te Utrecht, oefende in Maastricht de geneeskundige praktijk uit en was diaken van de Hervormde Gemeente te Maastricht.

A.G. Pélerin, staat voor Adriën Pélerin (1738-1804). Hij was hoogleraar rechtsgeleerdheid. Zijn vader Adriën (1698-1771) was medeoprichter van de Groote Sociëteit te Maastricht.

J.W. Pélerin, is onbekend. Hij was geen zoon van Adriën.

J. van Staphorst staat voor Jacob van Staphorst. Hij was een broer van Prof. Roelof van Staphorst die 21 jaar lang predikant was bij de “Waalsche Kerk” te Maastricht (Boekzaal der Geleerde Waereld, juli 1772, pag. 112).

Pélerin, een stukje geschiedenis.

Adrianus Pélerin (1698-1771) werd in 1738 benoemd als eerste professor in de anatomie en chirurgie in Maastricht. Hij stond aan de wieg van het medisch onderwijs in Maastricht. De bedoeling van zijn anatomische lessen was om de medische zorg in het militair hospitaal van de garnizoenstad Maastricht te verbeteren. Aan de anatomische lessen en demonstraties konden niet alleen de artsen van de Illustere School, maar ook de artsen van het Garnizoen en ook de gevestigde artsen in Maastricht deelnemen. Pélerin was verbonden aan de Illustere School in Maastricht, een instelling die studenten voorbereidde op een verdere universitaire studie. Een Maastrichtse bacheloropleiding *avant la lettre*. Tijdens zijn opleiding heeft Pélerin onderzoek verricht naar het toen endemische ziektebeeld van pokken. Hij promoveerde in 1719 in Leiden op het proefschrift “de Variolis”. Dit proefschrift heeft waarschijnlijk bijgedragen aan de vroegtijdige invoering van de pokkenvaccinatie in Maastricht. Sinds 1996 kent de Dr. Adriaan Pélerin Stichting de Pélerin wetenschapsprijs toe aan het beste onderzoek verricht door een assistent in het MUMC+. De Dr. Adriaan Pélerin Stichting wil daardoor de kwaliteit en de continuïteit van academische patiëntenzorg bevorderen. Daarmee volgt de Stichting de voetsporen van haar naamgever professor Adrianus Pélerin.

Conclusie

Mijn conclusie uit de samenstelling van namen en functies van personen op dit tableau is dat het een uitje was van bekenden uit het predikanten milieu van de Waalsche Kerk. Waarschijnlijk was de familie Van de Wijnperse samen met de anderen op bezoek in Maastricht bij de familie Bachiene en werd een bezoek gebracht aan de grotten Zonneberg.

Bronnen:

- Pélerin Symposium MUMC+, Maastricht.
- De Illustere School te Maastricht en haar Hoogleraren 1683-1794 (Ferd. Sassen)
- Boekzaal der Geleerdheid

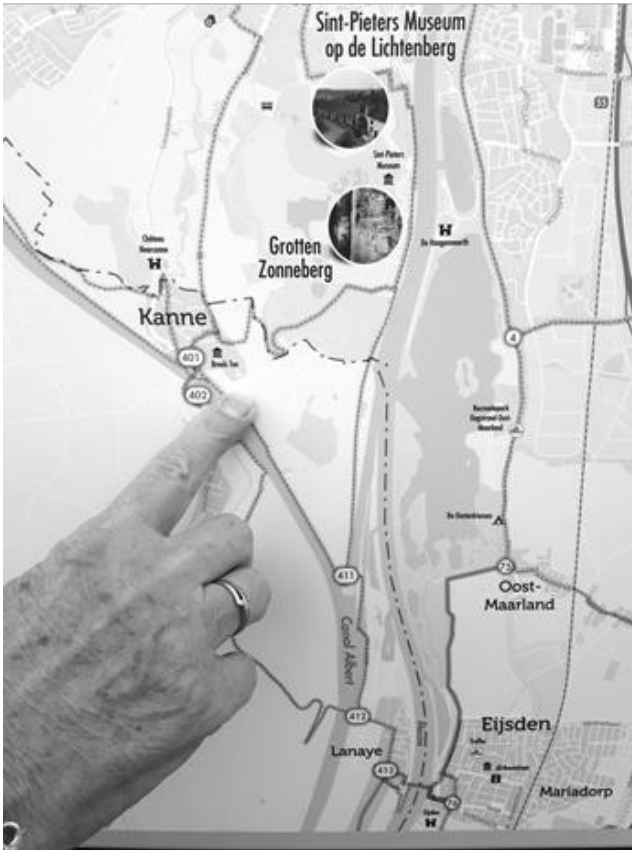
Lezers,

Ger Beckers

Dat Ton Breuls in het ondergrondse een naam heeft als in steen gebeiteld lijkt mij in onze berglopers kringen algemeen bekend.

Maar dat hij zelfs bovengronds op een plattegrond met een heuse Griekse of Romeinse tempel vereerd wordt, groots staat te pralen in Kanne (België), dat is toch niet te bevatten.

Het moet niet gekker worden!

Openstelling Bemelerboschgroeve 1

Johan de Jong

In de SOK-Mededelingen 72 kon u het verslag lezen van het onderzoek dat door mij en enkele andere berglopers vorig jaar in de Bemelerboschgroeve 1 plaats had. Daar de groeve geheel op (onder) particulier terrein ligt is deze niet vrij te bezoeken. Gedurende het onderzoek is al met de eigenaar van de groeve gesproken over een eenmalige openstelling.

Vol enthousiasme zijn zij in dit idee mee gegaan en ben ik begonnen e.e.a. uit te werken. Als pre-pensioener heb je het al drukker dan ooit en met het

organiseren van deze openstelling komt er ineens wel heel veel op je bord te liggen. Wie ga je uitnodigen en wanneer, hoeveel bezoekers kun en wil je op particulier terrein toelaten, hoe informeer je genodigden en kunnen er nog andere partijen aan de openstelling deelnemen?

Ik heb het idee voorgelegd aan het SOK-bestuur en zij zegden meteen hun hulp toe. In overleg met de SOK, VSS en de eigenaar is een programma samengesteld. De openstelling van de groeve zal in twee delen plaatshebben;

Zaterdag 2 mei, een openstelling voor leden van het berglopersforum, SOK-leden en medewerkers van de Van Schaikstichting.

- u bent welkom tussen 14.30 en 17.30 uur
- is het groeve-deel dat is goedgekeurd voor intensief gebruik vrij te bezoeken
- tijdens de openstelling zullen SOK en VSS een infostand bemannen
- is er een infostand van de Vogelwerkgroep Bemelen
- is er een wandelroute uitgezet langs de Bemelerboschgroeve 2, 3 en 4 (Mariagrot) Delen van de wandelroute kunnen erg modderig zijn!

Zondag 3 mei, een openstelling voor alle Bemelenaren en leden van de Vogelwerkgroep.

- openstelling tussen 14.30 en 17.30 uur
- naast het programma dat op zaterdag plaats heeft zal John Hageman, vooral voor de kinderen die meekomen, een workshop mergel-carving geven
- medewerkers van de vuursteenmijn Rijckholt zullen een demonstratie vuursteen bewerken geven

Berglopers met kinderen zijn eventueel ook op deze zondag welkom.

De organisatie vraagt berglopers zelf een goede zaklamp mee te brengen en tijdens de middag hun aanwijzingen op te volgen.

We zijn te gast bij de eigenaren Frank en Annemiek; zij gaan er van uit dat we respect hebben voor hun eigendommen, de natuur en de groeve. Het spreekt dan voor zich dat er in de groeve niet gerookt en gedronken mag worden en er niet in de groeve-wanden gekrast of geschreven wordt. Verder dienen alle aanwijzingen van de organisatie opgevolgd te worden.

Graag tot ziens op 2 of 3 mei aan de Oude Akerstraat 58 te Bemelen en laten we er samen mooie middagen van maken.

Foto's: Red. FW - Apostelgroeve

Paul Pisters bracht een fotoboek uit over de Fluweelengroeve, waarin men als het ware met de gids meeloopt langs de bekende punten van deze groeve. Helaas ontbreekt een begeleidende plattegrond. Voor 18,00 euro verkrijgbaar via boek@dehistorischefluweelengroeve.nl of bij Kloosterbibliotheek Wittem.

Dankwoord en tevens oproep

De SOK-website wordt goed bezocht, met name valt op dat er steeds meer bezoekers komen van buiten Limburg. Om een goed beeld te krijgen van wat de SOK doet, zijn samenvattingen van de SOK-Medelingen van belang. Er zijn echter nog een groot aantal waarvan geen samenvatting voorhanden is. In SOK-Info 185 stond dan ook een oproep aan de auteurs om van hun artikelen een samenvatting te produceren.

Onlangs leverde Ed de Grood hiervoor zijn bedrage: van al zijn artikelen is er nu een samenvatting aanwezig, hartelijk dank! Hiermee zijn we er echter nog niet, vandaar een herhaalde oproep aan de auteurs die nog geen samenvatting indienden: het is ook een kans je eigen artikel wat meer glans en bekendheid te geven. Of is er iemand anders die ook wilt meehelpen de resterende samenvattingen te completeren? Een stukje van 5 tot 20 regels is al genoeg. Indien je wilt weten om welke samenvattingen het gaat zie: www.sok.nl/tijdslijn.html (Klik op het plaatje van de Mededeling). Mocht je graag willen bijdragen, laat dit dan weten via webmaster@sok.nl om dubbel werk te voorkomen.

Mosasaurus-opschrift

patrick.semmeling@ziggo.nl

In het Noordelijke Gangenstelsel van de St. Pietersberg werd in oktober 1778 de bekende Mosasaurusschedel gevonden. Dit jaartal werd in 2015 ontdekt door professor Ernst Homburg. Voorheen nam men vaak het foutieve jaartal 1770 van Faujas de Saint-Fond over. Bij de bekende Mosasaurustekening op de gidsenroute staat dan ook het foutieve 1770 vermeld. Minder bekend is een opschrift, dat in de buurt staat van de 'Gotische gang', een proefgang die door Van Schaik werd aangelegd voor zijn tunnelproject. De vraag is echter waarom dit opschrift net hier is neergezet; de schedel is waarschijnlijk in de Gaemert of iets verderop in de (nu) instortingen gevonden. Willy Verster schreef: *"een kop van een Mosasaurus werd door de werklieden in de nabijheid van den zoogenaamden Reuzeningang gevonden."* Dit zou zijn gebeurd op een afstand van "500 schreden". De schrede was een oude lengtemaat, welke kon variëren van 2, 2½, tot 3 voet. Uitgaande van de Luikse voet (29 cm) is dit dus op 290 tot 435 meter van de Grande Entree. Deze afstand zal eerder symbolisch bedoeld zijn. Is onderstaand opschrift ooit door gidsen gemaakt voor de toeristen? Of zit er een ander verhaal achter? Wie meer weet: ik hoor het graag!

Foto's: Red. FW - Apostelgroeve

DIGSPB4

(jan.2020)

Henri Ceha

Luc Walschot schrijft in de inleiding tot zijn boek: *“Mergel gebroken. Een inventarisatie van ondergrondse kalksteengroeven in Nederland”* het volgende:

“Veel historische opschriften en inkrassingen zijn op de drukbezochte toeristische routes al onherstelbaar beschadigd. Onbegrijpelijk is het, vast te moeten stellen dat het niet eens altijd de “toerist” is die uit onwetendheid handelt. Menigmaal worden wanden met fraaie teksten van hoge ouderdom uitgewist om plaats te maken voor een “officiële” plaquette of een ander hedendaags eerbetoon aan Prins Carnaval 1999 of de voorzitter van de duivenbond die met pensioen gaat. Andermaal zijn het zogenaamde grottenlopers die op de verkeerde wijze (ont)spanning zoeken en daarbij voor niets terugdeinzen.”

En dan Ir.D.C.van Schaik in zijn boekje: *“Maastricht en de St.Pietersberg”* uit 1948 met een toegevoegde zwarte bladzijde . Hij schreef “..... de waarde van deze berg was belicht en dat deze nog vele geheimen en studiemateriaal voor een hele generatie in zich verborg en wij wachtten slechts op de erkenning van ons werk: de erkenning van de St.Pietersberg als cultuurhistorisch, geschiedkundig en militair- historisch, geografisch, geologisch en paleontologisch, natuurkundig en technisch, botanisch, faunistisch en landschappelijk natuurmonument van de hoogste wetenschappelijke, opvoedkundige en toeristische waarde,..... en wij wachtten nog, met sombere zwarte gedachten.”

Over *“Beschadiging erfgoed Caestert”* zoals vastgelegd door de “Werkgroep Groevenonderzoek Riemst , WGR 2018” hoef ik niets verder uit te leggen. Mede dankzij Kevin Amendt hebben we de foto’s van afschuwelijke nodeloze spuitbus graffiti thuis kunnen bekijken en verafschuwen.

In katern “Wetenschap” van de NRC, 15 febr. 2020, een heel ander onderwerp. Tussen 1497 en 1857 hief de koning van Denemarken tol op elk schip dat door de Sont voer. Alle 1,8 miljoen douanenotities zijn nu gedigitaliseerd, met hulp van

vrijwilligers. Omdat Nederland belangrijk was binnen de Sonthandel werd dit werk geëntameerd door de Universiteit Groningen met hulp van 50 vrijwilligers, voornamelijk gepensioneerden. De financiering kwam tot stand met 2,5 miljoen euro van het NWO (Nederlands Wetenschappelijk Onderzoek) en aanvullende financiering uit particuliere fondsen.

Dit is dus wel bewijs dat er financiering te vinden moet zijn voor digitale vastlegging van historische namen en jaartallen etc. op de muren van de groeve Zonneberg.

Aan Heidelberg Cement heb ik een verslag van het project met het verzoek tot mede-financiering gestuurd. Zij hebben me verwezen naar Heidelberg/Enci. Van Heidelberg/Enci heb ik geen antwoord gekregen.

Speolepta leptogaster

John Hageman

Het is hier niet de eerste keer dat ik in de SOK-Info aandacht besteed aan deze Paddenstoelmug. Dat deed ik al vaker, omdat dit cavernicole insect in het ondergrondse een bijzonderheid en daardoor een sterke favoriet is.

Voor velen vrij onbekend, weinig waargenomen en dat voor onze enige troglobiont; een dier dat zijn gehele ontwikkeling in onze onderaardse kalksteengroeven doormaakt. Van de afzetting van het eitje, verder als larve, het daaropvolgende popstadium, tot het uiteindelijke volwassen dier (imago); deze hele ontwikkeling speelt zich ondergronds af.

De constante temperatuur en de hoge luchtvochtigheid vormen hierbij ideale condities.

Fascinerend is de kleurloze larve, geheel transparant, “een levende glasdraad”, bijna haarloos en glinsterend, 15 mm lang. Ze beweegt zich voort in kleverige spinseldraden (zelf gesponnen) om het tere lichaampje te beschermen tegen de ruwe ondergrond van de groevenwanden. De oriëntatie vindt plaats door slijmerige draden.

Om deze larven te ontdekken, een hels karweitje, moet je op zoek gaan naar de spinseldraden die oplichten in je lamplicht en zo de aanwezigheid verraden. In de veilige bescherming van het spinsel bewegen ze zich voort terwijl ze de wanden “afgrazen” op zoek naar bacteriën, algen en schimmels. Alleen de imago’s kunnen zich ook buiten de groeven begeven. Maar hun levensduur bedraagt hooguit enkele weken en het is de vraag is of ze daar ook voedsel gebruiken.

Omdat mijn vaste cavernicolenmaat en leermeester Willem Vergoossen en ik de in groeven verblijvende fauna graag zo compleet mogelijk op de gevoelige plaat willen vastleggen (zeker ter lering en vermaak van derden), voorzag Willem zich van een professionele fotocamera, met ringflitser en hebben we alle vleermuistellingen..... geen vleermuizen maar spinnen en andere ongewervelden gefotografeerd: dag- en nachtvlinders, miljoenpoten, springstaarten, duizendpoten, sluipwespen, steenspringers, slakken, vliegen, enz.

Deze afgelopen maanden hebben we een kwalitatief goede, redelijk complete beeldbank opgebouwd van de grottenfauna (en passant ook nog de vleermuizen), waarbij we het geluk hadden zelfs nieuwkomers te mogen aantreffen en vastleggen. Enkele soortspecialisten buigen zich inmiddels over deze vondsten.

Vandaar ook onze recente speurtocht in het Lacroixgedeelte van de Grote Berg, op zoek naar de larve van deze Paddenstoelmug. Het heeft wat tijd gekost voordat we het eerste larfje mochten vinden en toen ons kijken langzamerhand geschoolder werd volgden nog een 20-tal exemplaren. Ze zijn er dus nog! Als bewijs wordt hieronder een exemplaar de lezer getoond.

We zijn nog op zoek naar de pop, die buiten het spinsel, met de kop omlaag en vrijhangend, aan te treffen moet zijn en zouden ook graag ondergronds een volwassen insect fotograferen. Er is voor ons dus nog werk te doen! Ook de andere aanwezige muggensoorten verdienen verdere aandacht. We zouden het op prijs stellen als onze collega-berglopers die waarnemingen doen van deze muggenlarve, deze aan ons doorgeven met vermelding van de vindplaats. Het lijkt mij een vanzelfsprekende zaak dat iedere rechtgeaarde bergloper toch zeker de *Speolepta leptogaster*, in het Nederlands “Tere grottensmalbuik”, moet kennen of anders gaat proberen ze een keer waar te nemen. Succes!

Groeve de Vijfsprong

Patrick Semmeling

In SOK-Mededelingen 63 (p.32) doen Kevin Amendt en Peter Jennekens melding van een mergelwand in de wei aan de Caestertweg, net voorbij de vijfsprong. Dit was een dagbouwgroeve voor losse mergel. Onderstaande foto werd verkregen via Pierre Vrijens uit Kanne en dateert uit de 1^e wereldoorlog of kort daarna: de motor is namelijk een *Harley-Davidson* uit deze periode.

MEET THE UNDERGROUND PRESS

“Kerstverhaal van 30 meter” (*De Beekdaeler van 18 december 2019*): **Peter MEURDERS** heeft het ontwerp bedacht voor een 30 meter lang kerstdiorama dat tijdens de kerstperiode tentoongesteld wordt in **MergelRijk (de MOSGROT)**, een van de kerstgrotten in Valkenburg. In deze grot vindt men geen kerstmarkt met lange wachtrijen, maar een unieke kerstbeleving met mergelbeelden in kerstsfeer en een levensgrote replica van de Nachtwacht.

“Kerstevenementen doen het goed” “Extra week loont” (*De Limburger van 4 januari 2020*): de kerstgrotten in Valkenburg hebben samen ruim 300.000 bezoekers getrokken. In de **GEMEENTEGROT** is het aantal bezoekers met 30.000 gestegen naar 177.610. Die toename is vooral toe te schrijven aan het feit dat de kerstmarkt in de grot een week langer open was dan voorgaande jaren. In die extra week tussen kerst en Nieuwjaar zijn volgens de gemeente dagelijks vijfduizend kaartjes verkocht.

“Groen licht voor meer fietstochten in grotten” (*dL van 10 januari 2020*): sportbedrijf ASP mag ook de komende jaren ondergrondse fietstochten organiseren in de **SIBBERGROEVE**. De gemeente heeft de erfpachtovereenkomst met ASP met tien jaar verlengd, met een optie op nog eens tien jaar. *“We zijn tevreden over de manier waarop het bedrijf omgaat met de Sibbergroeve. Wat dat betreft is er dus geen aanleiding om de samenwerking te beëindigen”*, zegt wethouder **Carlo VANKAN**.

“vzw Natuurpunt telt opnieuw vleermuizen in mergelgroeven” (*Het Laatste Nieuws van 4 februari 2020*): de vleermuizenwerkgroep van Natuurpunt duikt opnieuw de Riemster mergelgroeven in. Dat doen ze om de vleermuizen te tellen die ieder jaar overwinteren. *“De mergelgroeven zijn één van de voornaamste overwinteringsplaatsen voor vleermuizen in West-Europa en hebben daarnaast ook een cultuurhistorische waarde”* zegt burgemeester

Mark VOS. *“Bijna 40% van de vleermuizen in Vlaanderen vind je in de mergelgroeven.”*

“Geen controle op stabiliteit groeve” (*dL van 4 februari 2020*): de gangen van de **SIBBERGROEVE** waren altijd bereikbaar via de hoofdingang, hogerop langs de Bergstraat. In 2013 is het achterste gedeelte van het gangenstelsel afgesloten met een muur. De afgesloten gangen zijn sindsdien alleen nog te bereiken via een kelder van een woning aan de Bergstraat. De stabiliteit is vorig jaar niet gecontroleerd, omdat de gemeente Valkenburg dar niet meer in kan, omdat de toegang gesloten is.

“GAS-boetes vanaf 1 april” (*Het Belang van Limburg van 19 februari 2020*): met het oog op een uniforme regeling in de politiezone Bilzen-Hoeselt-Riemst zullen vanaf 1 april ook in Riemst ‘*gemeentelijke administratieve sancties*’ uitgedeeld kunnen worden voor overtreders. Ze kunnen oplopen tot maximaal 350 euro. *“Overtredingen zoals sluikstorten, **GROEVENLOPEN**, wildplassen, enz. kunnen vanaf dan gesanctioneerd worden”*, zegt burgemeester **Mark VOS**.

Met dank aan de trouwe correspondenten Johan Janssen, Mike Lahaye, Jan Paul v.d. Pas, Herman de Swart en Peggy Versteegh. Voor knipsels, kopieën en uittreksels kunt u altijd terecht op het bekende adres: Ton Breuls, Bovenstraat 28, B 3770 Kanne-Riemst. Telefoon/fax 012-454059. E-mail: tbreuls@telenet.be.

Volgende SOK-avond: Vrijdag 13 maart 2020 Aanvang 19.30 uur!

De SOK-Info redactie heeft het recht om een aangeboden artikel te weigeren. De geplaatste artikelen vertegenwoordigen niet automatisch de standpunten van de SOK-Info redactie of die van het SOK-bestuur.

Groeven in beheer bij de stichting Ir. D.C. van Schaik:

Bovengenoemde organisatie heeft een aantal groeven in beheer of een collectieve vergunning voor een groeve. Voor het bezoeken van deze groeven moet U contact opnemen met de beheerder.

Bij inbraak in één van deze groeven:

Bij constatering van inbraak en of vernielingen aan een van de groeven dit direct melden. liefst dezelfde dag nog.

Melden van vernielingen bij onderstaande personen. Als de eerste niet bereikbaar is, dan de volgende op de lijst.

1e Groevebeheerder van die groeve. Voor namen en telefoonnummers, zie hieronder.

2^e Stefan Jerzykowski, Technische Dienst: 06 51659384 (geen spoed: graag whatsapp/sms)

3^e Ieder bestuurslid van de Van Schaikstichting. Voor namen en telefoonnummers, zie pagina. 2

De Van Schaikstichting stelt zich ten doel de afsluiting van de groeve binnen 24 uur te herstellen.

Voor meer informatie: www.vanschaikstichting.nl

Groeve:	Beheerder:	Telefoon:
Apostelgroeve	Ton Breuls	00-3212 45 40 59
Fallenberggroeve (niet toegankelijk)	Rob Swaans	043-3470868
Gewandgroeve Heiberggroeve	Marc Dresens	06-55727887
Groeve de Keel / De Kleine Keel	Luc Walschot / René Peels	00-3212441350
Groeve Eys (niet toegankelijk)	Wim Kneepkens	043-3471188
Keldertjes Slavante	Wil Ramaekers/Jean Marie Schrijnemaekers	043-364 52 39
Roothergroeve	John Hageman	043-364 54 19
Scharnderberg (niet toegankelijk)	John en Rob Knubben	043-361 12 27
Scheuldergroeve (niet toegankelijk)	Jan-Paul van der Pas	045-40 41 600
Theunisgroeve	Ed en Thuur Thijssens	06-44633650
Vuursteenmijn Rijckholt	Martha en Jan van de Ven	043-3432084

De Sint-Pietersberg:

De Sint-Pietersberg wordt beheerd door de Vereniging Natuurmonumenten. De SOK heeft een collectieve onderzoeksvergunning voor de Zonneberg, het Noordelijk Gangenstelsel en het gebied onder het Fort.

Onderzoeksaanvragen moeten ingediend worden bij het secretariaat van de SOK.

Toezichthouder van de beide groeven is Harm Hovens, telefoon: 06-558 25 192.

Bij onraad of calamiteiten kunt u ook de boswachter, Tim Koumans, contacteren, telefoon: 06-832 15 415.

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van de

Provincie Limburg

De SOK-Info

is een uitgave van de

Studiegroep Ondaardse Kalksteengroeven,
Natuurhistorisch Genootschap Limburg.

